

הסרת השביסים והעכסים

שאלות בפרק ג'-ד'

- א. בקיאות - עיינו בפרקים ג-ד פסוקים עם פירוש המצודות ורש"י
- ב. נבואת ישעיהו עוסקת בשני סוגי אנשים, בהנהגת האומה ובדמויות הנשים. מהו היחס בין שני סוגי הדמויות, מדוע נקבצו לנבואה אחת?
- ג. הביטוי "מסיר" מופיע כפתיחה בשני סוגי האנשים הללו – מה משמעותו?
- ד. במה מואשמת ההנהגה בישראל, מה היחס בין האשמת היחיד בעבירות אלה ובין האשמת ההנהגה בכך?
- ה. מהו הכינוי לו זוכה ההנהגה בישראל, מהי משמעותו של כינוי זה כלפיהם? מהו התואר האלוקי "האדון ה' צבקות" – מדוע משתמש הנביא דווקא בתואר זה כאן?
- ו. מה היחס בין נבואת הגאולה בפרק ד' לתוכחה שבפרק ג'?
- ז. מדוע מפרט הנביא בפירוט כל כך נרחב את בגדי בנות ציון? את עכסים ובשסים והשהרונים ועוד?
- ח. הנשים נזכרות גם בפתח נבואת הגאולה בפרק ד' – מה היחס בין תואן בפרק ג' לזה שבפרק ד'?
- ט. מהי תכלית נבואה זו מה מתכון הנביא לומר להן בנבואה זו? מה היחס בין מה שלמדנו בפרק ב' לנבואה זו?

1 כי אתא רב דימי

אמר שמונה עשרה קללות קילל ישעיה את ישראל ולא נתקרה דעתו עד
 שאמר להם המקרא הזה ירהבו הנער בוקן והנקלה בנכבד שמונה
 עשרה קללות מאי ניגהו דכתיב כי הנה הארון ה' צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה כל
 משען לחם וכל משען מים גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן שר המשים ונשוא פנים ויועץ וחכם
 חדשים ונבון לחש ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם ונ' משען אלו בעלי מקרא משענה אלו
 בעלי משנה כגון ר"י בן תימא וחבריו פליגי בה רב פפא ורבנן חד אמר שש מאות סדרי משנה וחד אמר
 שבע מאות סדרי משנה כל משען לחם אלו בעלי תלמוד שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתי ביין מסבתי
 וכל משען מים אלו בעלי אגדה שמישכין לבו של אדם כמים באגדה (ג) גבור זה בעל שמועות ואיש
 מלחמה זה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה שופט זה דיין שרן דין אמת לאמיתו נביא כמשמעו
 קוסם זה מלך שנאמר קסם על שפתי מלך (ד) זקן זה שראוי לשיבה שר המשים אל תקרי שר המשים
 אלא שר חומשין זה שיודע לישא וליתן בחמשה חומשי תורה דבר אדר שר המשים כדרכי אבהו דאמר
 רבי אבהו מכאן שאין מעמידין מתורגמן על הצבור פרות מחמשים שנה ונשוא פנים זה שנישואין פנים
 לדורו בעבורו למעלה כגון רבי חנינא בן דוסא למשה כגון רבי אבהו כי קיטר יועץ שיודע לעבר שנים
 ולקבוע חדשים וחכם זה תלמיד המרכיב את רבותיו חרשים כבשעה שפותרת בדברי תורה הכל נעשין כדרישין
 ונבון זה המבין דבר מתוך דבר לחש זה שראוי למסור לו דברי תורה שניתנה (*בלחש ונתתי נערים שריהם מאי
 ונתתי נערים שריהם א"ר אלעזר אלו בני אדם שמנוערין מן המצות ותעלולים ימשלו בם אמר רב (פפא) בר
 יעקב (ו) תעלי בני תעלי ולא נתקרה דעתו עד שאמר להם ירהבו הנער בוקן (ז) והנקלה בנכבד) אלו בני אדם
 שמנוערין מן המצות ירהבו במי שמטלא במצות כרמון והנקלה בנכבד יבא מי שחמורות דומות עליו כקלות
 וירבהו במי שקלות דומות עליו כחמורה

(ת"ל)

3

ל. "הלך וטפף תלכנה", שהיו מהלכות ארוכה
 בצד קצרה. ההשתקעות של הגאון הפחותה,
 כשהיא מחשבת את ההוד הפנימי של הנשמה
 בניוולה, מעקרת מקרב לב האדם את כל ערכו
 הפנימי, מפני שבאמת ע"י ההתמכרות אל הגאון
 נעשה האדם שפל ונבזה, עד שבפנימיותו הוא
 מחוסר ערך, ע"כ מתגברת בקרבו רק התאוה של
 ההתראות בעיני אחרים, להסב אליו את המבטים.
 וכשהוא מתגבר אצל הנשים, מבלה הוא את העולם
 בהרס הצניעות והדרת המוסר כולו. התאוה של
 הסבת המבט, מביאה שכ"א ירצה להראות איזו
 הצטיינות של פליאה כדי שהאדם שמן החוץ יתבונן
 עליו, כאשר כך הוא הטבע הפראי, היודע בעצמו
 שבקרבו הוא מחוסר שום השלמה. ע"כ היו מהלכות
 ארוכה בצד קצרה, כדי שתפול ההשתוממות על
 שתיהן, ואפילו הקצרה בחרה במעמד כזה כדי
 שיסבו העינים להתענין בזרותה. ובגוף האומה
 בכללה מביאה שפלות כזאת, הנולדת מגאון שפלה,
 לשכח את רוממות ערכה ואת מעלתה האלהית,
 ולהתמכר רק להסב את העין החיצונית של האומות
 אליה, מה שגורם השפלה ושכחת הקרובה העליונה,
 שע"י היא באמת סגולה מכל העמים¹.

פ"ד ס"א טו

2

. דרש רבא בריה דרב עילאי מאי דכתיב ויאמר ה' יען כי גבהו
 בנות ציון שהיו מהלכות בקומה וקופה ו ותלכנה נמויות גרון שהיו מהלכות
 עקב בצד גודל ומשקרות עינים דהוה מלאן כוחלא לעינייהו ומרמון הלך
 ומפוף שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה וברגליהן תעכסנה אמר רב יצחק דבי
 ר' אמי דמלמד שנמילות מור ואפרסמון במנעליהן ומהלכות בשוקי ירושלים
 וכיון שמגיעות אצל בחורי ישראל בועמות בקרקע ומתזיות עליהם ומכניסות
 בהן יצר הרע כארס ככעוס מאי פורענותיהם כדדריש רבה בר עולא
 והיה תחת כושם מק יהיה מקום שהיו מתבשמות בו נעשה נמקים נמקים
 ותחת חגורה נקפה מקום שהיו חגורות בצלצול נעשה נקפים נקפים
 ותחת מעשה מקשה קרחה מקום שהיו מתקשמות בו נעשה קרחים קרחים

טו - טז

4

אמר רב קטינא *אפי' בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקו מהם
 בעלי אמנה שנא' כי יחפש איש באחיו בית אביו (לאמר) שמלה לך קצין תהיה לנו דברים שבני אדם מתכסין
 (1) כשמלה ישגן תחת ירך והמכשלה הזאת (2) מאי והמכשלה הזאת דברים שאין בני אדם עומדין עליהן אא"כ
 נכשל בהן ישגן תחת ירך *ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש ובביתי אין לחם ואין שמלה לא תשימיני קצין
 עם ישא אין ישא אלא לשון שבועה שנאמר *לא תשא את שם ה' אלהיך (1) לא אהיה חובש לא הייתי מחובשי
 בית המדרש ובביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא גמרא

פ"ד

עֲכָסִים	מנעלים (רש"י), "עדי שמימה האשה ברגליה שמקשקש" (רד"ק).
שְׁבִיטִים	"מיני שבכה לתכשיטי הראש" (רש"י), "הוא כלי עשוי כמלאכת תשבץ" (רד"ק).
שְׁהַרְנִים	"יונתן תירגם סיבכיא (= שבכה)" (רש"י), תכשיטים בצורת ירח (רד"ק).
נְטִיפֹת	שרשראות "שתלויות על הצואר ונוטפות על החזה, והן כמין מרגליות נקובות וחרוזות בחוט" (רש"י), "כלי שמניחין בו הצרי ותולין אותו הנשים בצואריהן" (רד"ק), עגילים (דעת מקרא).
שִׁירוֹת	"צמיד הזרוע" (רש"י), חישוק על הצואר (דעת מקרא).
רְעָלוֹת	"צניף שמצניפות כל פרצופיהם חוץ מגלגל העין כדי שיתאוו אדם ליזון במראות [המכוסות]" ²⁴ (רש"י), "מיני סרבלים נאים להתעטף בהן" (רש"י), פעמונים (רמב"ם בפירוש המשנה שבת פ"ו מ"ו), תכשיטים בצורת שמש (רד"ק).
הַפְּאָרִים	כובעים (רש"י).
צְעָדוֹת	"אצעדה של שוקים" (רש"י).
קְשָׁרִים	"קשורים קצרים שקושרים בהן שערך ויש שעושין אותן מזהבים" (רש"י), "יתרי משי שקושרות מהם ראשן" (רד"ק).

בְּתֵי הַנֶּפֶשׁ	קישוט כנגד הלב (רש"י).
לְחָשִׁים	"נזמי האוזן" (רש"י).
טְבָעוֹת	על האצבעות (אבן עזרא).
נְזָמֵי הָאָף	"יש נזם שהוא באף גם באזן, ושעל האף ירד מעל פתיל קשור במצח" (אבן עזרא).
מְחַלְצוֹת	כותנות (רש"י) "לבושים נאים" (רד"ק).
מַעֲטָפוֹת	"מצעות המטה" (רש"י), מכנסיים (ראב"ע).
מְטַפְחוֹת	"מפות" (רש"י), צעיפים (רד"ק).
חֲרִיטִים	מחוך (רש"י), "כיסים", כעין תיקים (רד"ק), סינר רכיבה (ר"י קרא).
גְּלִינִים	מראות (רש"י).
סְדִינִים	"של פשתן" (רש"י), בגדי שרד. ²⁵
צְנִיפֹת	כובעים (ראב"ע ורד"ק), צניף לקשירה על המצח (ר"י קרא).
רְדִידִים	"של זהב שמכבנין בה הסרבל שהאשה מתעטפת בו" (רש"י), אריגים דקים (רד"ק).